

Begravelser og kirkegårdshegn fra Sct. Mathias kirkegård i Viborg

Jesper Hjermind

Kulturhistorisk Rapport

Viborg Museum 2012

Bygherrerapport nr. 72

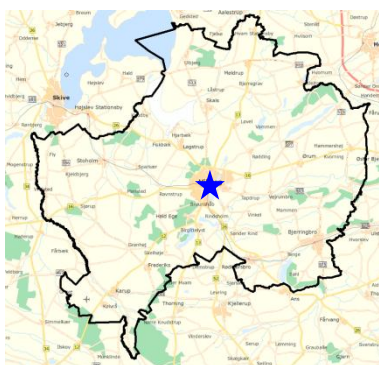
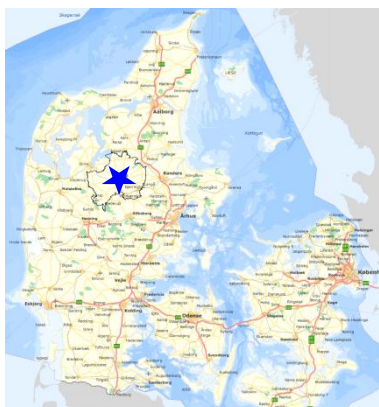
Bygherre: Energi Viborg Spildevand A/S

ISBN 978-87-92778-24-6

Indledning

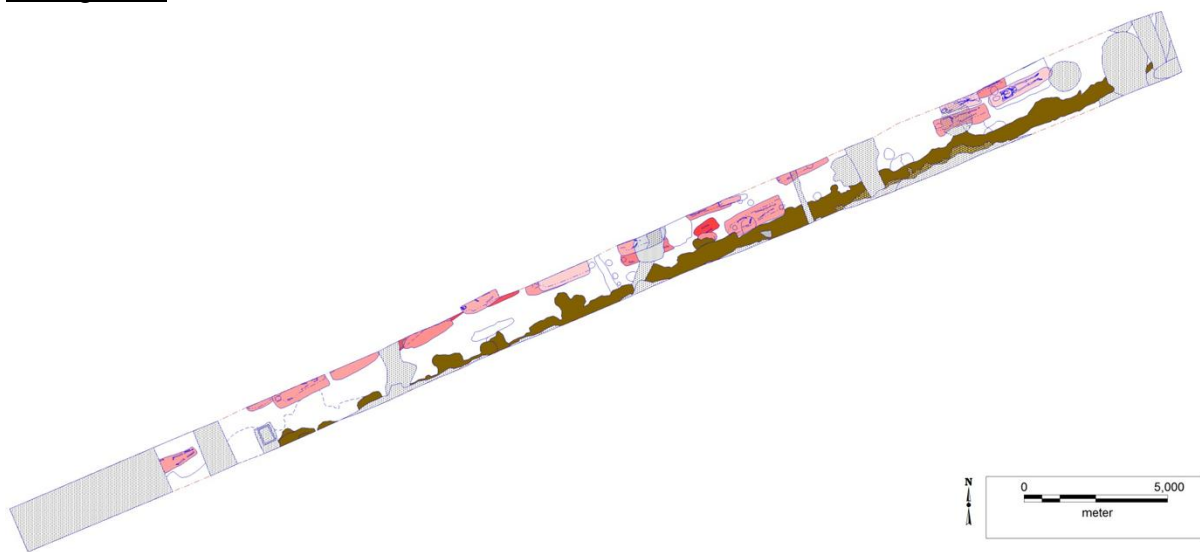
I forbindelse med Viborg Kommunes omlægning af gadebelægningen i den indre by ønskede Energi Viborg Spildevand A/S, at der blev anlagt et underjordisk rørbassin til kloak- og regnvand. Det er planen, at spildevandsbassinet skal skabe større kapacitet i kloaksystemet langs Sct. Mathias Gade og tilstødende gader, hvor opstuvning af regn- og kloakvand i stigende grad forventes at medføre kælderoversvømmelser og lugtgener. Bygherren havde forestillet sig, at anlægsarbejdet med fordel kunne placeres på den sydlige del af Hjultorvet og den tilstødende del af Sct. Mathias Gade, bl.a. fordi området her rummede en elstation samt de nu nedlagte underjordiske toiletter, som man forventede havde destrueret kirkegården i dette område.

Viborg Museum gennemførte derfor i september 2011 en større prøveudgravning i det berørte område, som afslørede at der var omfattende spor efter den middelalderlige Sct. Mathias kirkegård. På baggrund af prøveundersøgelsen blev det kalkuleret, at en egentlig arkæologisk undersøgelse ville blive meget bekostelig. Bygherre ønskede derfor at mindske projektets berøring med de væsentlige fortidsminder i området. I et frugtbart samarbejde mellem bygherre og museet blev planerne for kloakbassinet nu ændret fra tre rør til to rør med en lidt større diameter, og hele anlægget blev placeret så langt mod syd som muligt. Ændringen af placeringen havde et dobbelt formål; nemlig at mindske ødelæggelsen af kirkegården og flytte anlægsarbejderne ud i gaden hvor alle antikvariske spor skønnedes ødelagt af diverse tekniske installationer. Herved kunne omkostningerne til den arkæologiske undersøgelse mindskes betragteligt.

Undersøgelses resultater – gennemgang

Kirkegården

Oversigtsplan over udgravningsfeltet, hvor begravelser er markeret med røde farver, kirkegårdsafgrænsningen med brun farve og moderne forstyrrelser med grå prikket signatur.

I løbet af udgravningen blev der registreret 23 begravelser, heraf var der fire grave, hvor kun en mindre del af den ene side af gravkanten blev erkendt (G1005, G1014, G1016, G1023). I fire af gravene var skelettet helt opløst (G1002, G1003, G1004, G1015), og i yderligere 13 grave var det så godt som opløst og gravene karakteriseredes som meget dårligt bevaret (G1000, G1001, G1006, G1007, G1008, G1009, G1010, G1012, G1013, G1017, G1018, G1021, G1022). To grave har prædikamentet dårligt bevaret (G1011, G1019), og kun en grav godt bevaret (G1020).

Til venstre ses G1012, hvor skelettet var meget dårligt bevaret.
Til højre ses G1020, som var udgravningens bedst velbevarede begravelse.

Ved 16 af gravene kunne armstillingen ikke bestemmes, enten fordi der kun var en ringe del af graven afdækket (4 stk.) eller fordi skellet var gået så meget i opløsningen at armstillingen ikke kunne aflæses (12 stk.). To grave havde armstilling A, hvor armene ligger langs med siden af skelettet og lå i grave med hovedrum og terrasse (G101, G1013), og fem havde armstilling B hvor armene ligger med hænderne i skødet. Af disse var to hovedrumsgrave (G1006, G1019), men de tre var hovedrumsgrave med terrasse (G1009, G1012, G1020).

Det formodes at alle grave har været kisteløse, dog var der mulige spor af et "kistelåg" ved G1002. 8 af gravene var hovedrumsgrave med tydelig terrasse eller kant, der formodes at have båret et kistelåg (G1001, G1004, G1009, G1010?, G1012, G1013, G1015, G1020). Videre var der fire grave med hovedrum, som efter beskrivelsen ikke har været med terrasse eller kant (G1002, G1003, G1006, G1019). Hovedrumsgravene tilhører tiden før 1300. Fire grave var langovale (G1000, G1007, G1008, G1022), to rektangulære (G1017, G1018), mens seks ikke nærmere kunne bestemmes, fordi det kun var mindre dele af graven der blev afdækket (sad i kanten) (G1005, G1011, G1014, G1016, G1021, G1023). Snævre grave med hovedrum og terrasse er tidligere er registreret under østfløjen af Gråbrødre kloster i Viborg, og skal her nok tilskrives det tidlige 1200-tal.

Sammenfattende kan de her behandlede grave dateres til perioden fra før 1250 frem til ca. 1350 og der synes ikke at være afdækket yngre grave. Den tidlige datering og den store ensartethed i gravtyperne på denne del af kirkegården kan godt forbløffe, men skal måske ses i lyset af de tre stolpehuller fra en mulig trækirke der blev afdækket i 1995. Det kunne tyde på at den tidlige kirkegård har strakt syd over, ned mod den nuværende Sct. Mathias Gade, men de yngre grave er blevet anlagt op i nærheden af den yngre stenkirke.

Kirkegårdsdiget

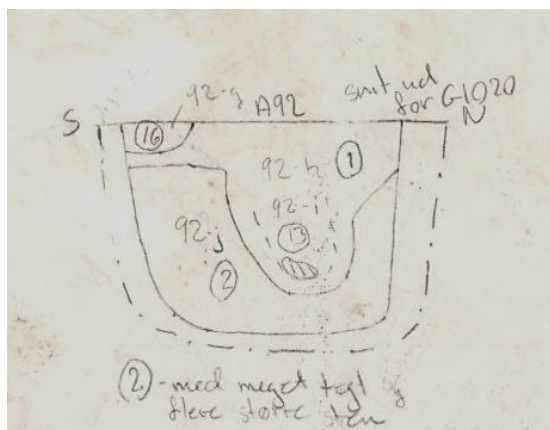
Over strækning på ca. 35 m. blev dele af kirkegårdens afgrænsning mod syd afdækket i form af en uregelmæssig grøft (A51, A52, A53, A56, A58, A60, A115). Den gav sig tydeligt ti kende som homogent mørke sortbrunt humøst sand med nogle få teglstykker og trækulsnister. De i alt 10 snit viser gennemgående en ca. 0,5 m bred nedgravning med let skrå til lodrette sider, dog ved A51 med en brede på ca. 1,0 m. Stolpehullerne var ca. 30 cm dybe, dog ved A51 60 cm dyb. Ved A51 var der spor efter en mulig stolpe på ca. 0,3 m tykkelse og ved A53 fund af en mulig stolpesten.

Fundmaterialet i forbindelse med grøften var meget sparsomt. På stedet burde man have forventet enten en kampstens- eller munkestensmur. Men da der ikke var mange spor af fundamentsten ej heller af nedbrydningsmateriale i form af brokker og mørtel, formodes det af fundamentsgrøften har rummet et stolpehegn eller plankeværk. Det vil også forklare det forhold at fylden i nogle af snittene var meget løs, porøs og luftig som efter en bortrånnet stolpe.

At der har været tale om et træbygget plankeværk vil også kunne forklare de stolpehuller der ligger nord for den deciderede fundamentsgrøft, eftersom der kan være tale om stolpehuller for skråstillede støttestolper for et plankeværk. Teorien kan ikke underbygges entydigt i snitagttagelserne af fundamentsgrøften, som i hovedparten af snittene ikke viser spor af stolper overhovedet.

Feltet med stolpegrøften set fra øst.

A92 i snit.

A92 i foto.

Undtaget er snittet af A92 ud for G1020, der viser en skråtstillet stolpe, som skitseret i det ovenstående.

En kirkegårdsafgrænsning af træ er ikke uden fortilfælde. Ved en sognekirke nord for Gråbrødrekloster i Ribe er der fundet stolpehuller efter et plankehegn, der har afgrænset den nordlige del af kirkegården, og på Sct. Stefans kirkegården i Lund et risflettet hegn (venligst meddelt af Jacob Kieffer Olsen, Aberdeen 15/11 2012). Da fundamentgrøften er sammenhængende formodes indgangen til kirkegården at have befundet sig i et eller begge hjørner.

Begravelserne på kirkegården orienterer sig entydigt efter kirkegårdsafgrænsningen, der har virket som pejlemærke når nye grave skulle anlægges.

Øvrige anlæg

Blandt de øvrige anlæg er den serie mindre stolpehuller (A61, A62, A63, A77, A96, A119), hvor de tre førstnævnte kan have forbindelse til en smal grøft A65. Funktionen blev ikke afklaret, da feltet var for smalt.

Grøften A65 og stolpehullerne A61, A62, A63. Til venstre hegnsgrøften.

Muligt plantehul A109. Øverst i billedet hegnsgroften .

Endvidere er der i den østlige del feltet fundet tre store huller (A68, A85, A99, A109) med en ca. diameter på 1,0 m, der lå med en indbyrdes afstand på ca. 4 m. Nedgravningerne kan have været plantehuller for træer eller anden florapynt på torvet. De øvrige anlæg har for langt hovedpartens haft tilknytning til diverse tekniske installationer på torvet og i Sct. Mathias Gade.

Tidl. arkæologiske fund i og nær Sct. Mathias kirke og kirkegård

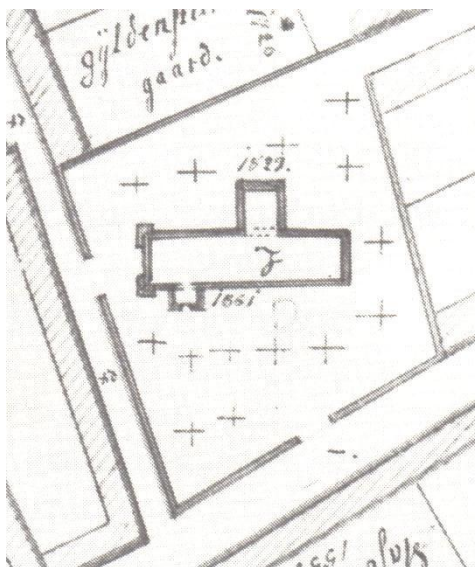
Skriftlige kilder til Sct. Mathias kirkes historie.:

Sct. Mathias kirke nævnes første gang i en skriftlig kilde dateret til 10. marts 1304, hvor kirken får en donation på 1 mark penge fra Cecilie, enke efter forhenværende Marsk, Herr Jens Kalv. Som med de andre kirker i Viborg gav Frederik 1. tilladelse til kirkens nedrivning den 22. februar 1529, og vi ved fra den katolske biskop Jørgen Friis, at borgerne den 17. marts "nu i disse dage" nedbrød kirkerne. Efter reformationen blev området skænket til Viborgs borgere af Christian 3. og udlagt til Hjultorvet, der dog stadig i 1641 og 1642 omtales som Sct. Mathias kirkegård i regnskaberne fra Sortebrødre kirke.

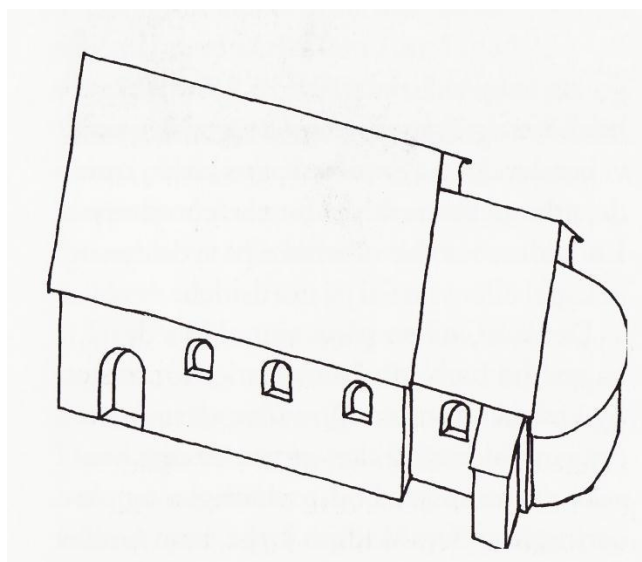
Sct Mathias kirke

Mathiaskirken har ligget omtrent midt på Hjultorvet. Rester af kirken kom for dagen i 1817, 1829 og 1861 fortæller murmester Gullev i 1868. Hans rekonstruktion, en gotisk langhuskirke med våbenhus, dannede baggrund for det plateau, der i dag (2012) er på torvet. Kirken fremstod hos Gullev som en gotisk langhuskirke på 31,5 x 9,5 meter, med våbenhus på sydsiden og et kapel eller sakristi på nordsiden. Desuden havde kirken to kraftige stræbepiller ved vestgavlen.

Gullevs rekonstruktion har dog intet med virkeligheden at gøre. Det blev klart ved den arkæologiske undersøgelse forud for bygningen af plateauet i 1999. Her afdækkedes fundamentsporene af en romansk kirke, der bestod af skib, kor og en halvrund absis. Kirkebygningen havde en samlet udvendig længde på 28,5 m, skibet var 11,2 m bredt og koret 8 m bredt. I udgravningens sidste fase blev desuden påvist begravelser ældre end den romanske kirke, stolpehuller fra en mulig trækirke samt og en (ikke benyttet?) fundamentsgrøft fra en ældre kirkebebyggelse?

Gullevs urigtige kirkeplan fra 1862.

Rekonstruktion af Sct. Mathias kirke på baggrund af udgravningen i 1999.

Kirken er opkaldt efter apostlen Mathias, der indtrådte i flokken af apostle, som følge af en lodtrækning efter Judas Iskariot var blevet bortvist. Mathias, eller Mads på dansk, blev ifølge legenden henrettet ved halshugning foran templet i Jerusalem, da han havde vakt ypperstepræsten vrede ved at omvende jøder til kristendommen. Han afbildedes derfor enten med en økse eller en hellebard.

Tidligere undersøgelser af Sct. Mathias kirkegård

Ved de sidste tre udgravninger på torvet i 1990'erne er der indsamlet ca. 250 skeletter (VSM 804E, 855F & 906F). Kirkegårdsudgravningen i 1994 afdækkede ca. 70 grave, hvor en enkelt grav skilte sig ud. Den døde havde fået et blystykke med runer med sig i graven (VSM 804E).

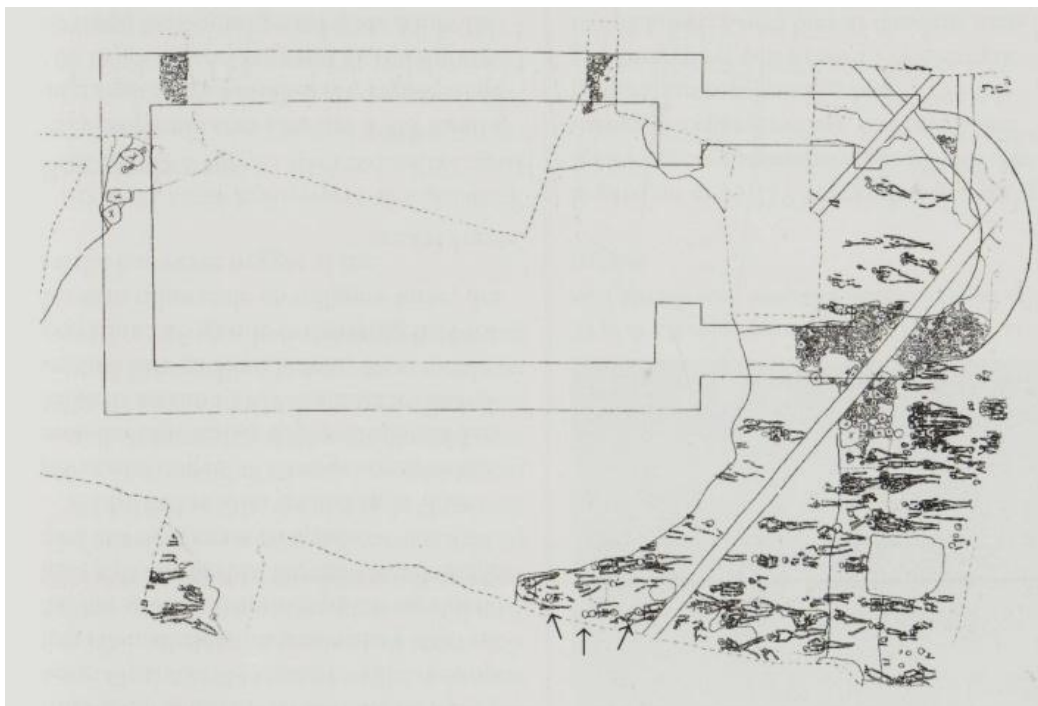

Runebeskrevet blystykke fra Sct. Mathias kirkegård. Undersøgelsen i 1994.

På blystykket stod der formodentlig en trylleformular og en bøn til jomfru Maria (se Jesper Hjerminde: Sct. Mathias kirke på Hjultorvet i Viborgbogen 2001).

Også udgravningen 1991 gav spændende fund heriblandt to grave hvor liget har været omgivet af en såkaldt muret grav.

Sct. Mathias kirke. Fra udgravningen i 1999. De tre pile nederst viser placeringen af de tre stolpehuller til den formodede stavkirke

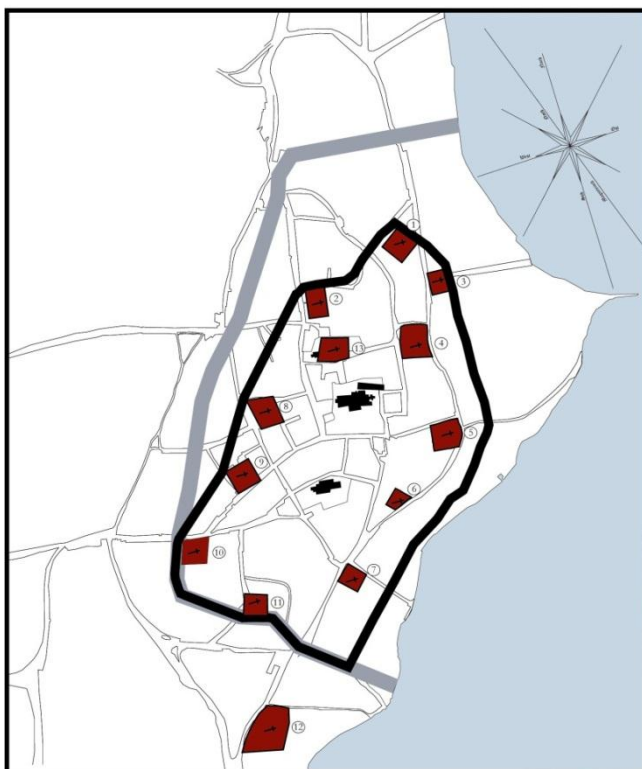
Muret grav fra Sct. Mathias kirkegård blev undersøgt i 1991. Graven er genopført i Viborg Museums nye permanente udstilling.

Perspektiver

Ved flere lejligheder har Viborg Museum nu været i kontakt med kirke og kirkegård til Sct. Mathias kirke, og dermed begynder der at tegne sig et billede heraf, om end det fortsat er noget uskarpt.

Til en begyndelse, vel i tidlig middelalder (1100-tallet), lå her formodentlig et trækirke omgivet af et stolpehegn. De døde blev begravet i hoveddrumsgrave med en udsparet terrasse der har båret et trælåg. De døde begravnes med armene i stilling A og B. I anden halvdel af 1100-tallet eller begyndelsen af 1200-tallet bygges en stenkirke. Den bliver placeret længere nord på grundstykket og det virker som om at begravelserne nu placeret i nærområdet omkring den nye kirke.

Viborg Museum har nu et stort og differentieret skeletmateriale fra en af de middelalderlige sognekirker, hvor vi med sikkerhed kan sige at det er fra middelalderen, eftersom alle byens sognekirke gik ud af drift ca. 1529. Videre må det vurderes, at materialet består af individer, som må karakteriseres som "almindelig" viborgensere. Et projekt til gennemgang af skeletterne fra Sct. Mathias kirkegård, men også, som sammenlignende materiale, de øvrige viborgensiske middelalderlige kirkegårde, burde igangsættes under arbejdstitlen: Viborg – middelalderbefolkningen i 'byen i midten'.

Med rødt er angivet Viborg mange sognekirker. Nr. 13 er et fund af ældre begravelser ved Gråbrødre kirke, der antyder en ældre kirke eller kapel før munkene kom til i 1235.

Tak til Energi Viborg Spildevand A/S for det gode samarbejde i forbindelse med udgravningen.

Relevant litteratur:

Hans Krøngård Kristensen *Middelalderbyen Viborg*. 1987.

Jesper Hjermand. Feber, bullenskab og overtro - fire runefund fra Viborg. *Fra Viborg Amt* 1997. Viborg 1997.

Jesper Hjermand. Sct. Mathias kirke på Hjultorvet. *Viborg Bogen 2001*. Viborg 2001.

Jesper Hjermand. På sporet af Viborgs middelalderlige sognekirker. *Stiftet og byen. Viborg Stift 1060 – 2010*. Viborg 2010.

Diverse oplysninger:

Viborg Museums j. nr.:	VSM 09793
Lokalitet:	Hjultorvet, Sct. Mathias Kirkegård Syd.
Fund og Fortidsminder:	130815-239
Kulturarvsstyrelsens j. nr.:	2011-7.24.02/VSM-0015.
Bygherre:	Energi Viborg Spildevand A/S
Areal:	81 m ² .
Entreprenør	Birger Larsens Eftf. ved Thomas Nørgaard, Viborg.
Deltagere i udgravningen:	Arkæolog, museumsinspektør: Jesper Hjermand (Udgravnings- og beretningsansvarlig) Arkæolog: Lars Agersnap Larsen Arkæolog: Trine Kjellberg Nielsen Arkæolog, BA: Kathrine Vestergård

Dokumentationsmaterialet bestående af beretning, tegninger, fund, fotos m.v. opbevares på Viborg Museum, Hjultorvet 4, 8800 Viborg.

Undersøgelsen er betalt af Energi Viborg Spildevand A/S.

Om bygherrerapporter

Når der er foretaget en arkæologisk udgravning, der er helt eller delvist finansieret af en privat eller offentlig bygherre, skal der udarbejdes en særskilt rapport til bygherren. Bygherrerapporten skal være almindeligt tilgængelig, præsentere udgravningens resultater og sætte dem i sammenhæng med det omgivende landskabs kulturhistorie.¹

Viborg Museum har besluttet at udgive museets bygherrerapporter i en fortløbende serie. Ældre numre kan købes for 20 kr. (medmindre andet er anført) ved henvendelse til museet.

Liste over Viborg Museums bygherrerapporter

1. Båndruplund – en boplads fra bronzealder og tidlig jernalder. Martin Mikkelsen. 2004.
2. Nordentofte, Skals – en boplads fra sen yngre stenalder, bronzealder og tidlig jernalder. Martin Mikkelsen og Mikael H. Nielsen. 2004.
3. Brokbakken – en samlingsplads fra bronzealder og en gravplads fra ældre jernalder. Martin Mikkelsen og Mikael H. Nielsen. 2004.
4. Lynderup SV – et aktivitetsområde fra sen yngre stenalder og bronzealder. Martin Mikkelsen og Mikael H. Nielsen. 2006.
5. Teglværksvej – en boplads fra ældre bronzealder. Martin Mikkelsen. 2005.
6. Klejtrup Syd – en boplads fra sen yngre stenalder / tidlig ældre bronzealder. Marianne Høyem Andreasen. 2005.
7. Krogen, Aidt. Gravplads, huse, kirke og agersystemer fra jernalder og middelalder. Njal J. Geertz og Astrid Skou Hansen. 2012.
8. Højvangen, Ørum. Kamilla Fiedler Terkildsen og Martin Mikkelsen. Under udarbejdelse.
9. Stenshede – en gravhøj og andre fund fra yngre stenalder. Sanne Boddum og Martin Mikkelsen. 2006
10. Ørum Sportsplads – et aktivitetsområde fra ældre jernalder. Mikael H. Nielsen. 2005
11. Sundstrup Øst – en boplads fra yngre stenalder. Mikkel Kiildsen. 2006.
12. Ettrupvej, Fjelsø – to aktivitetsområder fra bronzealder eller jernalder. Kamilla Fiedler Terkildsen. 2006.
13. Løvel Syd - bebyggelse spor fra yngre bronzealder og ældre germansk jernalder. Malene R. Beck & Dorthe Kaldal Mikkelsen. 2006.
14. Skaldehøj og Arildsvej - to bopladser fra førromersk jernalder. Mikkel Kiildsen. Under udarbejdelse.
15. Liseborg- et forsvarsværk fra tidlig førromersk jernalder. Dorthe Kaldal Mikkelsen 2009.
16. Lindum syd – langhus fra middelalderen. Jesper Hjermind. 2006.
17. Søhuset, Viborg - på kanten af middelalderbyen. Marianne Greve Iversen. 2006.
18. Formyre SØ - hustomt og grave fra sen ældre bronzealder - fladmarksgravpladser fra tidlig jernalder. Martin Mikkelsen. 2009.
19. Tindbækvej 25 - Gravhøj fra enkeltgravskultur. Martin Mikkelsen og Mikkel Kiildsen. 2007.
20. Langmosegård - en boplads fra yngre bronzealder. Martin Mikkelsen. 2007.
21. Løgstrup SØ - en boplads fra yngre jernalder - aktivitetsspor fra yngre bronzealder. Sanne Boddum, Mikkel Kiildsen & Mikael H. Nielsen. 2007.
22. Viborg Vestermark - Bopladser fra bronzealderen. og Martin Mikkelsen. Under udarbejdelse.
23. Ridder Munks Vej - En gravplads m.m. fra stenalder, bronzealder og jernalder. Sanne Boddum og Martin Mikkelsen. 2007
24. Rødding SV - bebyggelse fra yngre bronzealder og ældre førromersk jernalder. Mikkel Kiildsen. 2009.
25. Randrup Mølle – et langhus med forsænket østende fra yngre stenalder. Sidsel Wåhlin og Martin Mikkelsen. 2008.
26. Spangsdal II og Gl. Asmild. Gårdsanlæg fra Middelalder og nyere tid. Mette Klingenberg og Lars Ager-snap Larsen. 2010.
27. Bjerring Hede - bopladser og gravplads fra ældre jernalder . Asger V. Amundsen, Tobias Danborg Tor-fing og Martin Mikkelsen 2012.
28. Liseborg Høje - bopladser fra yngre bronzealder - begravelse i vognfading fra vikingetid. Elin Vanting & Dorthe Kaldal Mikkelsen. 2009.
29. Stenshede Syd - Gravhøj fra enkeltgravskultur - bopladser fra yngre bronzealder og ældre jernalder. Claus Sørensen og Martin Mikkelsen. 2009.
30. Hjortdalgård - en boplads fra ældre jernalder. Claus Frederik Sørensen og Dorthe Kaldal Mikkelsen. 2009
31. Sønner Mose - en bebyggelse fra ældre bronzealder. Dorthe Kaldal Mikkelsen. 2009.
32. Rådmandshus – bebyggelse fra yngre vikingetid og ældre middelalder på Viborg Vestermark. Mikkel Kiildsen. 2009.

¹ Kulturarvsstyrelsen: Retningslinjer for udformning af rapport til bygherre/anlægsmyndighed

33. Højlund Spangsdal I – landsby fra yngre jernalder. Sanne Boddum. 2009.
34. Rugballegård – brandgrave og boplads fra førromersk jernalder. Martin Mikkelsen. 2009.
35. Kokær Høj – bebyggelse fra jernalder. Mikkel Kiildsen. 2009.
36. Birgittelyst – boplads og aktivitetsområde fra yngre bronzealder og førromersk jernalder samt vejforløb fra historisk tid. Jakob Westermann og Dorthe Kaldal Mikkelsen. 2009.
37. Ørum Industrivej – boplads fra yngre bronzealder og førromersk jernalder. Elin Vanting. 2009.
38. Mølgård, Resen – boplads fra førromersk jernalder. Martin Mikkelsen, Mikkel Kiildsen, Kamilla F. Terkildsen. 2009.
39. Iller – en bebyggelse fra yngre jernalder. Dorthe Kaldal Mikkelsen. 2009.
40. Toftumvej, Mønsted. Jættetueto mt fra yngre stenalder samt boplads fra romersk jernalder. Kamilla Fiedler Terkildsen. 2009.
41. Hulbækvej 31 – boplads og grave fra ældre jernalder. Martin Mikkelsen. 2009.
42. Hørup – bebyggelsesspor fra ældre og yngre jernalder. Mikkel Kiildsen & Dorthe Kaldal Mikkelsen. 2009.
43. Tindbæk Hestehave – en boplads fra yngre stenalder samt en boplads og en urnegrav fra yngre jernalder. Sanne Boddum. 2010.
44. Møllegård, Klejtrup – boplads fra sen yngre stenalder og bronzealder. Sanne Boddum. 2010.
45. Neder Hallum, Ravnstrup – bebyggelse og aktivitetsspor fra germansk jernalder og vikingetid. Mette Klingenberg. 2010.
46. Løgstrup Nord – bebyggelse fra yngre stenalder til førromersk jernalder. Mikkel Kiildsen. 2010.
47. Haugårdvej 17 – en bebyggelse fra yngre bronzealder. Lars Agersnap Larsen. 2010.
48. Ørndrup Vest – aktivitetsspor fra yngre stenalder og bebyggelse fra yngre bronzealder og ældre jernalder. Sanne Boddum. 2010.
49. Skals Nord – en bebyggelse fra yngre bronzealder og/eller tidlig førromersk jernalder. Lars Agersnap Larsen. 2010.
50. Hestdalvej, Viborg Vestermark – bebyggelse fra yngre vikingetid og ældre middelalder. Mikkel Kiildsen. 2011.
51. Hjarbækvej – en lille samlingsplads fra yngre bronzealder. Lars Agersnap Larsen. 2011.
52. Tapdrup Vest – bebyggelse og aktivitetsområde fra ældre jernalder samt overpløjet gravhøj fra yngre stenalder. Mikkel Kiildsen 2011.
53. Troelstrup – bebyggelse fra ældre jernalder. Mikkel Kiildsen 2011.
54. Duehøj Syd – boplads og begravelser fra bronzealderen. Martin Mikkelsen 2011.
55. Toftum – boplads fra ældre jernalder. Kamilla Fiedler Terkildsen
56. Hvolris Skovbakke, Hvolris Jernalderlandsby. Martin Mikkelsen
57. Låstrup Bakken – boplads fra yngre bronzealder. Bente Grundvad, Sidsel Wåhlin, Kamilla Fiedler Terkildsen og Martin Mikkelsen.
58. Kragssøgård - boplads fra yngre bronzealder. Martin Mikkelsen 2011.
59. Liseborg Høje II - Små treskibede huse fra y. stenalder. Kamilla Fiedler Terkildsen og Martin Mikkelsen 2011.
60. Korsbakken og Havhus - bebyggelse fra yngre romersk - ældre germansk jernalder Bente Grundvad Nielsen og Kamilla Fiedler Terkildsen 2011.
61. Domdalsgård - gravplads fra ældre romersk jernalder, - landsby fra ældre og yngre germansk jernalder. Kamilla Fiedler Terkildsen og Sanne Boddum. 2011.
62. Bygdalgård – bebyggelse fra yngre stenalder til slutningen af bronzealderen. Mikkel Kiildsen & Sidsel Wåhlin 2012.
63. Kærgård, Daugbjerg. En landsby med tekstilproduktion fra yngre jernalder. Mette Klingenberg og Kamilla Fiedler Terkildsen. 2012.
64. Spangsdal II – Boplads fra yngre bronzealder og/eller ældre jernalder. Sanne Boddum. 2012.
65. Abildal. En boplads fra sen yngre stenalder, samt brandgrave fra yngre bronzealder. Lars Agersnap Larsen. 2012.
66. Mammen Søndervang – bebyggelse og aktivitetsområde fra yngre bronzealder. Mikkel Kiildsen. 2012.
67. Kvorning 9a – boplads fra yngre bronzealder – gravplads og bebyggelse fra yngre romersk jernalder. Sanne Boddum. 2012.
68. Hulbættet ved Liseborg - nye resultater. 2012.
69. Selli Ager, Aidt. En urnegrav med ringgrøft fra sen førromersk jernalder og en gravplads fra ældre vikingetid.
70. Aalestrup. - To bebyggelser fra førromersk jernalder
71. Rishøjen - bebyggelse fra yngre stenalder og bebyggelse og gravplads fra yngre bronzealder/ældre førromersk jernalder samt tre grave i én, måske fra yngre jernalder
72. Begravelse og kirkegårdshegn fra Sct. Mathias kirkegård i Viborg. Jesper Hjeremind 2012.

Gengivet med tilladelse fra tidsskriftet SKALK